

ຫວາຍເຕ້ຍ - *Calamus acanthophyllus*, *Arecaceae*

ສວນພິກສາຊາດຜາຕັດແກ້

ສະບັບທີ 4: ພະຈິກ 2013

ຍິນດີຕ້ອນຮັບເຂົ້າສູ່ ວາລະສານຜາຕັດແກ້ ສະບັບທີ ສີ່ ເຊິ່ງຈະພາທ່ານຮູ້ຈັກກັບການ ເຄື່ອນໄຫວວຽກງານຕ່າງໆ ຈາກ ຜາຕັດແກ້, ປື້ມທີ່ສໍາຄັນທາງດ້ານການສຶກສາທາງ ດ້ານ ພຶດສາດຢູ່ ສປປລາວ, ດອກໄມ້ທີ່ເກີດຕາມ ພະລານ ທິນ, ວິທີການເຮັດນໍ້າສະກັດຊີວະ ພາບເພື່ອການປູກຝັງ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ບົດຄວາມກ່ຽວກັບດອກຈໍາປາທີ່ເປັນ ດອກ ໄມ້ປະຈໍາ ແລະ ຄວາມຕາຍ. ຍິນດີເຊີນ ທ່ານຮູ້ຈັກໄດ້ເລີຍ

ທ່ານ ເຮັນຣິກ ກາເດັນລາ (ຜູ້ອໍານວຍການໃຫຍ່)
ສວນພິກສາຊາດຜາຕັດແກ້, ຫຼວງພະບາງ, ສປປລາວ

ສາລະບານ

3-10 ການເຄື່ອນໄຫວຂອງຜາຕັດແກ້

11 ປື້ມທີ່ສຳຄັນໃນການຄົ້ນຄວ້າພັນພືດຂອງລາວ

12-14 ນໍ້າສະກັດຊີວະພາບເພື່ອການປູກຝັງ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ

15-17 ດອກໄມ້ເກີດຕາມພະລານຫີນ

18-26 ດອກຈຳປາລາວ

27 ເວທີຫຼວງພະບາງ

28-36 ດອກຖົ່ວອອກດອກໃນເດືອນພະຈິກ

ວາລະສານຜາຕັດແກ້ອອນໄລດ໌ 3 ສະບັບຕໍ່ປີທີ່ເວບໄຊດ໌ຂອງຜາຕັດແກ້. ຫາກທ່ານມີຫົວ
ຂໍສາລະຫນ້າຮູ້ກ່ຽວກັບພຶກສາຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ທີ່ເປັນຂ່າວທີ່ໄປສາມາດລົງໃນ
ວາລະສານຜາຕັດແກ້ໄດ້. www.pha-tad-ke.com
ອອກແບບໂດຍ: ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ

ດອກເຂັ້ມດອຍຄອຍຮັກ - *Duperrea pavettifolia*, Rubiaceae

ໃນວັນທີ 1-14 ເດືອນ ມິຖຸນາ ໄດ້ມີ ດຣ.ຈານາ
ລິອອງ ແລະ ດຣ. ມິກເຊລ ໂຣດາ ຈາກສວນ
ພິກສາຊາດສິງກະໂປ; ດຣ. ມິນທິນ ໜໍ່ແສງສີ
ຈາກສວນພິກສາຊາດຄຣິນສິຣິກິດ ຮ່ວມ
ກັບທີມງານສວນພິກສາຊາດຜາຕັດແກ້ໄດ້ລົງ
ສຳຫຼວດພັນພືດໃນແຂວງພາກເໜືອຂອງລາວ:
ແຂວງ ຊຽງຂວາງ ແລະ ແຂວງຫົວພັນ.

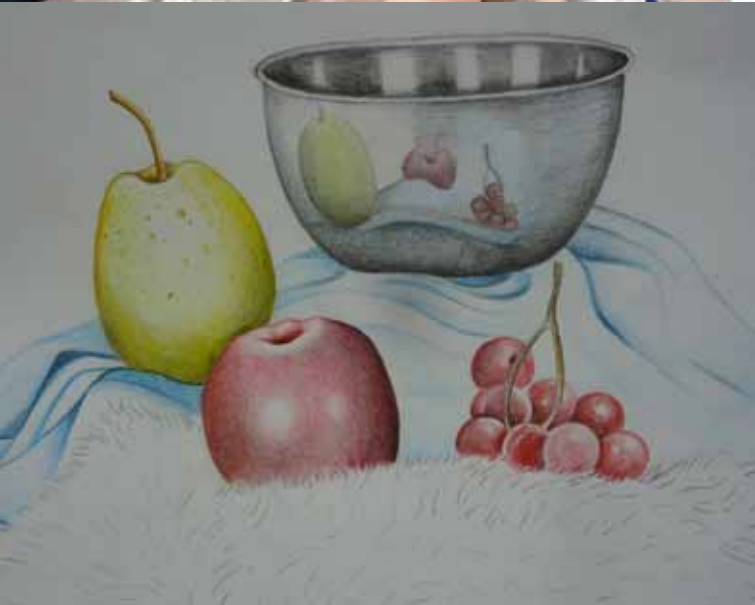

ດຣ. ຈານາ ລີອອງ ແລະ ດຣ. ມິນທິນ ໜໍ່ແສງສີ ໄດ້ບັນລະຍາຍຄວາມສໍາຄັນຂອງສວນພຶກສາຊາດ ແລະ ການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າທາງດ້ານພຶດສາສາດ ໃຫ້ແກ່ນັກສຶກສາຈາກມະຫາວິທະໄລສຸພານຸວົງທີ່ມາທັດສະນະທີ່ສວນພຶກສາຊາດຜາຕັດແກ້ໃນຄັ້ງວັນທີ 15 ເດືອນ ມິຖຸນາ 2013.

ຄຳພຽນ ແລະ ຂັ້ນທອງ ພະນັກງານ ກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້ເມືອງ ພູກູດ, ແຂວງຊຽງຂວາງໄດ້ ມາຮ່ວມເຝິກອົບຮົມກຽວກັບການປູກດອກເຜິ້ງທີ່ ສວນພືກສາຊາດຜາຕັດແກ້ໃນລະຫວ່າງວັນທີ 12-24 ເດືອນ ກໍລະກົດ ເຊິ່ງ ພາຍໃຕ້ການສະ ຫັບສະໜູນຂອງໂຄງການພັດທະນາລະບົບນິເວດ ຊີວະນາໆພັນກະສິກຳເຂດພູດອຍ (TABI).

ໃນລະຫວ່າງວັນທີ 29 ເດືອນ ເມສາ ເຖິງ ວັນທີ 3 ພຶດສະພາ, 2013, ກົງເງິນ ແສງດີ ແລະ ຄຳພາດ ທອງຈັນ ໄດ້ເຂົ້າ
ຮ່ວມເຝິກອົບຮົມການແຕ່ມຮູບທາງດ້ານຊີວະວິທະຍາທີ່ ພາກວິຊາ ຊີວະວິທະຍາ, ມະຫາວິທະຍາໄລຂ່ອນແກ່ນ.
ໃນເດືອນ ກໍລະກົດ ແລະ ສິງຫາ ກົງເງິນ ແສງດີ ໄດ້ເຂົ້າສຶກສາຕໍ່ທີ່ວິທະຍາໄລສິລະປະສຶກສາ, ທີ່ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ.

ສວນພິກສາຊາດຜາຕັດແກ້ຮ່ວມກັບວິທະຍາໄລກະສິກໍາ ແລະ ປ່າໄມ້ພາກເໜືອ ໃນການແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ແລະ ວິຊາການ ທາງດ້ານການສ້າງສວນພືດສະໝຸນໄພ ຢູ່ທີ່ວິທະຍາໄລກະສິກໍາ ແລະ ປ່າໄມ້ພາກເໜືອ, ແລະ ໄດ້ ອອກສໍາຫຼວດເກັບຕົວຢ່າງພືດສະໝຸນໄພທີ່ບ້ານຫວຍເຮ້ຍ ແລະ ບ້ານຫວຍໂຄດ (ທີ່ຕາດຫວຍໂຄດ) ເມືອງຊຽງເງິນ ແຂວງ ຫຼວງພະບາງ, ພາຍໃຕ້ການສະໜັບສະໜູນໂດຍອົງການສະໜັບສະໜູນວິທະຍາໄລກະສິກໍາ ແລະ ປ່າໄມ້ພາກເໜືອ (SURAFCO).

ໃນວັນທີ 12 ຕຸລາ 2013, ສະມາຄົມເພື່ອນຜາຕັດແກ້ ໄດ້ເປີດກິດຈະກຳທີ່ພະແນກສຶກສານະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ. ຈຸດປະສົງເພື່ອລາຍງານການເຄື່ອນໄຫວວຽກງານຂອງສະມາຄົມ ແລະ ຮ່ວມກິດຈະກຳກັບນັກຮຽນເພື່ອສ້າງຈິດສຳນຶກໃຫ້ຄົ້ນຮຸ້ນໃໝ່ຮູ້ຮັກສາທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ເປີດງານໂດຍ ທານ ສິມພູ ແກວປັນຍາ, ສະເໜີກຽວກັບຜາຕັດແກ້ໂດຍ: ຮສ.ດຣ. ປົວໄຂຄອນສະແຫວງສຶກສາ, ແລະ ສະເໜີກຽວກັບການນຳໃຊ້ພືດເປັນຢາໂດຍ: ທານ ນາງ ສິມສະນິດ ປົວມະນີວົງ. ສົມວນຊິນເຂົ້າຮ່ວມ ໜັງສືພິມປະຊາຊົນລາວ ອອກໃນສະບັບວັນທີ 16 ຕຸລາ 2013 ແລະ ໜັງສືພິມວຽງຈັນໃໝ່ ອອກສະບັບ ວັນທີ 17 ຕຸລາ 2013.

ໃນທ້າຍເດືອນຕຸລາ ປີ 2013 ທີ່ຜ່ານມາ ໄດ້ລົງກິດຈະກຳສ້າງສວນຄົວໂຮງຮຽນຮ່ວມກັບໂຮງຮຽນ
ເດັກກຳພານາດ, ໂຮງຮຽນປະຖົມບ້ານຊຽງແກ້ວ, ໂຮງຮຽນປະຖົມບ້ານຈານໃຕ້ ແລະ ໄດ້ລົງກິດຈະ
ກຳແຈກປື້ມ-ຫຼິ້ນເກມ ກັບໂຮງຮຽນປະຖົມບ້ານໂນນສະອາດ (ຫຼວງພະບາງ).

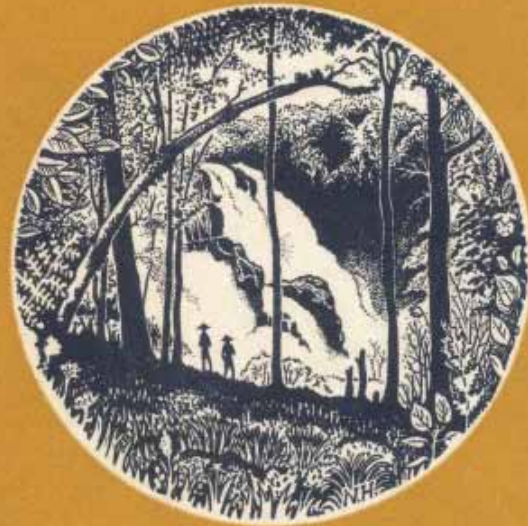

ອຳນວຍການສວນພຶກສາຊາດຜາຕັດແກ້ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມກອງປະຊຸມສວນພຶກສາຊາດໂລກຄັ້ງທີ 5, ແຕ່ວັນທີ 21-26 ຕຸລາ ປີ 2013, ທີ່ເມືອງ ດູເນດິນ, ນິວຊີແລນ. ພາຍໃຕ້ການສະໜັບສະໜູນຈາກກົມປ່າໄມ້ເກົາຫຼີ ແລະ ຈັດຕັ້ງໂດຍສະຖາບັນອະນຸລັກສວນພຶກສາຊາດສາກົນ ແລະ ສວນພຶກສາຊາດອັກແລນ.

ປຶ້ມທີ່ສໍາຄັນໃນການຄົ້ນຄວ້າພັນພືດຂອງລາວ

ການສຶກສາພັນພືດໄດ້ເລີ່ມດໍາເນີນການເກັບຕົວຢ່າງໃນສປປລາວ ລ້ວນແຕ່ແມ່ນຄົນຝຣັ່ງເສດທັງໝົດ. ທ່ານ ກລໍວິສ ໂທແຣນ (Clovis Thorel) ເປັນຜູ້ທໍາອິດທີ່ໄດ້ດໍາເນີນການເກັບຕົວຢ່າງພືດ ລຽບຕາມລໍາແມ່ນໍ້າຂອງໃນເຂດພາກໃຕ້ ແລະ ພາກກາງ ຂອງ ສ ປ ປ ລາວ ລະຫວ່າງ ປີ 1866-1868. ຕໍ່ມາໃນຊ່ວງທົດສະວັດ 1870 ກໍມີ ທ່ານ ຈູນຊໍ ຮາກມັງ (Jules Harmand) ທີ່ໄດ້ດໍາເນີນການເກັບຕົວຢ່າງໃນພາກໃຕ້. ຈາກນັ້ນ, ກໍມີການສານຕ່ວງກວ້າງໂດຍ ທ່ານ ຮັງຣີ ດ້ອກເລອັງ (Henri D'Orleans) ໃນປີ 1892 ທີ່ພາກເໜືອຂອງລາວ; ທ່ານ ກະເລມັງ ດູຍບູຍ (Clement Dupuy) ໃນປີ 1900 ໃນເຂດອ້ອມແອ້ມຫຼວງພະບາງ; ຜູ້ລວບລວມພັນພືດທີ່ສົມບູນກວ່າໝູ່ໃນ ສັດຕະວັດທີ 20 ແມ່ນ ທ່ານ ເອີແຊນ ປົວລານ (Eugene Poilane) ເຊິ່ງໄດ້ເກັບຕົວຢ່າງພັນພືດໃນຫຼາຍໆແຂວງຂອງລາວໃນຊ່ວງທົດສະວັດ 1920-1940 ແລະ ໃນຊ່ວງດຽວກັນນີ້ ກໍມີ ທ່ານ ກາມິເຢ ໂຈເຊັບ ສະເປຍ (Camille Joseph Spire) ໄດ້ດໍາເນີນການເກັບຕົວຢ່າງໃນແຂວງຊຽງຂວາງ. ມີປຶ້ມພັນໄມ້ທີ່ໄດ້ຕີພິມອອກຄື: Flore generale de l'Indochine (Lecompte 1907-1950) ແລະ ກໍາລັງມີການປັບປຸງດັດແກ້ໃນປຶ້ມພັນໄມ້ຂອງ ກໍາປູເຈຍ, ລາວ ແລະ ຫວຽດນາມ Flore du Combodge, du Laos et du Vietnam (Aubreville 1960-present) ເຊິ່ງເປັນປຶ້ມທີ່ສໍາຄັນ ໃນການກວດສອບຫາລາຍຊື່ພັນພືດຂອງລາວ, ນອກນີ້ຍັງມີປຶ້ມລາຍການພັນພືດບາງຊະນິດຂອງ ສ ປ ປ ລາວ. ນອກຈາກຈະ ກວດສອບໃນປຶ້ມເຫຼົ່ານີ້ແລ້ວຍັງມີປຶ້ມພັນພືດຂອງໄທ ແລະ ຈີນ ທີ່ເປັນພັນພືດທີ່ໃກ້ຄຽງກັບພັນພືດຂອງລາວ.

FLORE DU CAMBODGE DU LAOS ET DU VIETNAM

n° 2

Anacardiacees : Mme Tardieu-Blot
Moringacees, Connaracees : J. Vidal

ນໍ້າສະກັດຊີວະພາບເພື່ອການປູກຝັງ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ

ຂຽນໂດຍ: ສິມຕິ ອຸດົມສັກ

I. ເປັນຫຍັງຈຶ່ງເຮັດນໍ້າໝັກຊີວະພາບ BE (Bio-extract)
ນໍ້າຊີວະພາບແມ່ນເກີດຈາກການກະສິກໍາທີ່ນໍາເອົາລະບົບການ
ປູກພືດອິນຊີ (ຜັກປອດສານພິດ) ເຂົ້າມາໝູນໃຊ້ໃຫ້ເກີດຜົນປະ
ໂຫຍດສູງແຕ່ໃຊ້ທຸກປະມານໃນການລົງທຶນຕໍ່າ ແລະ ຫຼີກເວັ້ນ
ຈາກການນໍາໃຊ້ສານເຄມີເຂົ້າໃນວຽກງານກະສິກໍາ ແລະ ຍັງເປັນ
ການຮັກສາສະພາບແວດລ້ອມອີກດ້ວຍ. ນໍ້າສະກັດຊີວະພາບສາ
ມາດເຮັດເອງໄດ້ໂດຍນໍາໃຊ້ເສດວັດສະດູຈາກຄົວເຮືອນ, ນອກ
ຈາກການນໍາໃຊ້ເຂົ້າລະບົບການປູກພືດແລວຍັງນໍາໃຊ້ເຂົ້າໃນການ
ລ້ຽງສັດເຮັດໃຫ້ສັດລ້ຽງແຂງແຮງ, ສະພາບແວດລ້ອມສະອາດ
ປາສະຈາກກິນເພັນນອກນັ້ນຍັງນໍາໄປໃຊ້ເຂົ້າໃນວຽກງານການ
ລ້ຽງປາອີກດ້ວຍ.

II. ເຕັກນິກວິທີການເຮັດນໍ້າ BE (Bio-extract)
ພືດຜັກ ແລະ ໝາກໄມ້ທຸກຊະນິດ ສາມາດນໍາມາເຮັດນໍ້າສະກັດຊີ
ວະພາບໄດ້, ເຊິ່ງມີວິທີການເຮັດດັ່ງນີ້ :

1. ນໍາສ່ວນຕ່າງໆຂອງພືດຜັກ ຫຼື ຜັກທີ່ເສດເຫຼືອ (ສະອາດ ແລະ ບໍ່ເນົາ) ເຊັ່ນ: ຜັກກາດຊອມ, ກະລໍາປີ, ບອນ, ທູນ, ຜັກບົ້ງ, ຜັກສະຫຼັດ ແລະ ເປືອກໝາກໄມ້ເຊັ່ນ: ໝາກໂມ, ໝາກນັດ ແລະ ອື່ນໆ... ມາຊອຍໃຫ້ເປັນຕ່ອນນ້ອຍໆໃສ່ໃນຖັງ ທີ່ມີຝາປິດ. ໂດຍໃຊ້ອັດຕາສ່ວນ 1/ 3 ກິໂລ (ກາກນໍ້າຕານ ຫຼື ນໍ້າຕານຊາຍ 1 kg / ຜັກ ຫຼື ໝາກໄມ້ 3 kg)
  2. ໃສ່ກາກນໍ້າຕານ ຫຼື ນໍ້າຕານຊາຍ 1 ກິໂລ ປະສົມລົງໃສ່ພືດຜັກ
  3. ອັດຝາໃຫ້ແໜ້ນແລ້ວເອົາຂອງທີ່ໜັກກວາງທັບໄວ້ ໂດຍບໍ່ໃຫ້ມີ ອາກາດເຂົ້າ, ປະໄວ້ 5 -7 ວັນ.
  4. ຜ່ານການໝັກ 7 ວັນ ກໍສາມາດນໍາໄປກິນຕອງເອົານໍ້າໄດ້.
  5. ນໍາຫົວເຊື້ອນໍ້າສະກັດຊີວະພາບ ມາຮັກສາໄວ້ໃນ ກວດແກ້ວ ແລະ ອັດຝາບໍ່ໃຫ້ອາກາດເຂົ້າ (ບໍ່ຄວນອັດແໜ້ນຈົນເກີນໄປ ເພາະຄວາມດັນທາງໃນອາດເຮັດໃຫ້ພາສະນະບັນຈຸແຕກ ຫຼື ອາດລະເບີດໄດ້).
  6. ກ່ອນຈະນໍາເອົາໄປໃຊ້ທຸກຄັ້ງ ຕ້ອງນໍາເອົານໍ້າຫົວເຊື້ອດັ່ງກ່າວ ໄປຂະຫຍາຍເພື່ອໃຫ້ມັນໄດ້ຫຼາຍ ແລະ ຫຼຸດຜ່ອນຄວາມເຂັ້ມຂຸ້ນ ກ່ອນ ຈຶ່ງຈະສາມາດເອົາໄປນໍາໃຊ້ໄດ້.
- ການຂະຫຍາຍຫົວເຊື້ອຂອງນໍ້າສະກັດຊີວະພາບ
ນໍ້າຫົວເຊື້ອສະກັດຊີວະພາບທີ່ໄດ້ມາ

ຈະມີຄວາມເຂັ້ມຂຸ້ນສູງຫຼາຍ. ກໍລະນີ ທີ່ຮັກສາໄວ້ຫຼາຍໆວັນ ໂດຍ
ບໍ່ມີການເຄື່ອນໄຫວຫຍັງກໍຈະເກີດມີຝາສີຂາວໆ ປົກເທິງໜ້ານໍ້າ.
ເຊິ່ງສະແດງວ່າ ຈຸລິນຊີທີ່ເປັນປະໂຫຍດກໍາລັງຂະຫຍາຍຕົວ
ພວກເຮົາສາມາດຂະຫຍາຍຫົວເຊື້ອດັ່ງກ່າວໄດ້ໂດຍການນໍາເອົາ
ໄປປະສົມກັບນໍ້າ ແລະ ກາກນໍ້າຕານ, ຮັກສາໄວ້ໃນຖັງ, ປິດຝາ
ໃຫ້ແໜ້ນ ແລະ ບໍ່ໃຫ້ອາກາດເຂົ້າປະໄວ້, ພາຍໃນ 3 ວັນຈະເກີດມີ
ລັກສະນະເປັນຟອງຂາວໆຂຶ້ນ. ຖ້າບໍ່ມີຟອງດັ່ງກ່າວ ສະແດງວ່າ
ການຂະຫຍາຍຫົວເຊື້ອບໍ່ໄດ້ຜົນ. ອັດຕາສ່ວນປະສົມມີດັ່ງນີ້:

1. ນໍ້າຫົວເຊື້ອ 1 ລິດ ຫຼື ນໍ້າຫົວເຊື້ອ 1 ຈອກ
2. ກາກນໍ້າຕານ 1 ລິດ ຫຼື ກາກນໍ້າຕານ 1 ຈອກ
3. ນໍ້າທໍາມະດາ 5-10 ລິດ ຫຼື ນໍ້າ 5-10 ຈອກ

+ ອັດຕາສ່ວນຂອງການນຳໃຊ້ນ້ຳສະກັດຊີວະພາບ BE (Bio-extract)

- ຫົວເຊື້ອ 2 ບ່ວງແກງ ຫຼື 20 ຊຊ
- ການນຳຕານ ຫຼື ນ້ຳຕານຊາຍ 2 ບ່ວງແກງ ຫຼື 20 ຊຊ
- ນ້ຳສະອາດ 1 ບົວທິດ ຫຼື 10 ລິດສິດພົ້ນທົ່ວແປງຜັກທຸກໆ 3 - 5 ວັນ ເພື່ອເພີ່ມທາດອາຫານໃຫ້ແກ່ພືດ ແລະ ສ້າງຈຸລິນຊີໃນດິນໃຫ້ຫຼາຍຂຶ້ນ

III. ການເຮັດຝຸ່ນບົ່ມ

ເທັກນິກງ່າຍໆສຳລັບການເຮັດຝຸ່ນບົ່ມ ຝຸ່ນບົ່ມແມ່ນສ່ວນປະກອບຂອງທຳມະຊາດ ແລະ ມີລາຄາຖືກທີ່ສຸດ, ການໃຊ້ຝຸ່ນບົ່ມແມ່ນງ່າຍດາຍ ແລະ ເປັນວິທີທີ່ຈະຮັກສາສ່ວນໃຫ້ມີສຸຂະພາບແຂງແຮງ, ມັນສະໜອງສານອາຫານທີ່ສຳຄັນ ແລະ ຈຳເປັນໃຫ້ແກ່ພືດ ແລະ ມັນຍັງປັບປຸງດິນ ໂດຍການຮັກສານ້ຳ ແລະ ອາກາດໃນດິນນີ້ຈະຊ່ວຍໃຫ້ຮາກຂອງພືດຫາຍໃຈສະດວກ ແລະ ຊ່ວຍກະຕຸ້ນ

ສິ່ງເສດເຫຼືອສີຂຽວ ຈຳນວນ 50%	ສິ່ງເສດເຫຼືອສີນ້ຳຕານ ຈຳນວນ 50%:
ຫຍ້າ ແລະ ວັດຊະພືດອື່ນໆ	ເຈ້ຍ ຫຼື ເຈ້ຍແຂງ
ເສດຜັກຈາກເຮືອນຄົວ	ກາບໄມ້
ອາຈິມຂອງສັດ (ຂີ້ໄກ່ ແລະ ຂີ້ຄວາຍ)	ເພືອງ ແລະ ແກບ
ຂົນສັດ	ໃບໄມ້ແຫ້ງ
ກາກກາເພບົດ	ດິນ

ການເຮັດວຽກຂອງແບັກທີເຣຍ. ວິທີທີ່ດີທີ່ສຸດໃນການໃສ່ຝຸ່ນບົ່ມກໍ່ຄືປະສົມຝຸ່ນໃສ່ກັບໜ້າດິນຂອງໜານສ່ວນເທິງສຸດດ້ວຍຄວາມໜາປະມານ 1- 3 ຊັງຕີແມັດ. ແລ້ວແຕ່ຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງດິນ.

1. ວັດສະດຸທີ່ສາມາດນຳມາເຮັດຝຸ່ນບົ່ມມີຄື:
2. ວິທີການເຮັດຝຸ່ນບົ່ມ

ເສດຫຍ້າແຫ້ງຈຳນວນ 100 ກິໂລ ມາປະສົມກັບຂີ້ໄກ່ຈຳນວນ 20 ກິໂລ ຫຼັງຈາກນັ້ນກໍ່ໃສ່ນ້ຳ BE (Bio-extract) ຈຳນວນ 1 ລິດລົງໃນຖັງບັນຈຸນ້ຳປະມານ 150 - 200 ລິດ. ຄົນໃຫ້ເຂົ້າກັນແລ້ວກໍ່ສາມາດນຳໄປທົດກອງຝຸ່ນນັ້ນໃຫ້ທົ່ວ ແລະ ພ້ອມດ້ວຍປື້ນກອງຝຸ່ນນັ້ນໃຫ້ເຂົ້າກັນດີ, ໃຫ້ກອງຝຸ່ນມີຄວາມຊຸ່ມສະໝໍ່າສະເໝີກັນດີ ແລ້ວກໍ່ສາມາດເອົາຜ້າຢາງມາປົກໄວ້ໄດ້ເລີຍ.

- ເມື່ອກອງຝຸ່ນໄດ້ 7 - 10 ວັນ. ພວກເຮົາກໍ່ປື້ນກອງຝຸ່ນນັ້ນ. ຖ້າຫາກເຫັນກອງຝຸ່ນນັ້ນແຫ້ງເກີນໄປພວກເຮົາກໍ່ທົດນ້ຳ BE (Bio-extract) ປະສົມນ້ຳແລ້ວທົດອີກຕື່ມ
- ຖ້າຫາກບໍ່ແຫ້ງກໍ່ບໍ່ຈຳເປັນຕ້ອງທົດ, ເຮັດໄປເລື້ອຍໆຈົນວ່າຝຸ່ນຈະເປັນໃຊ້.
- ສຳລັບຝຸ່ນທີ່ຈະເປັນໃຊ້ໄວ ຫຼື ຊ້ານັ້ນແມ່ນຂຶ້ນຢູ່ກັບຊະນິດຂອງພືດ ເຊັ່ນ 1 - 2 ເດືອນ ກໍ່ສາມາດເອົາໄປນຳໃຊ້ໄດ້.

- ເມື່ອຜູ້ນທີ່ເປັນໃຊ້ເຮົາສາມາດສັງເກດໄດ້ງ່າຍໆ. ຜູ້ນັ້ນຈະບໍ່ໜັກ, ຈະບໍ່ມີກິ່ນເໝັນ, ເມື່ອເອົາມີກຳເບິ່ງມີລັກສະນະເປັນຜິງໆ ແລະ ບໍ່ມີນ້ຳ ນັ້ນສະແດງວ່າສາມາດນຳໄປໃຊ້ໄດ້ແລ້ວ.
- ຖ້າຫາກຈະໃຊ້ຜູ້ນັ້ນພວກເຮົາຄວນເຂົງເອົາແຕ່ຕົວທີ່ອອນ ແລະ ເອົາຕົວທີ່ບໍ່ມຸ່ນນັ້ນໄປໝັກຕໍ່ໄປອີກ
- ການເກັບຮັກສາຜູ້ນບົ່ມທີ່ດີຕ້ອງມຸ້ງໄວ້ບ່ອນທີ່ແຫ້ງ, ອາກາດທ່າຍເທສະດວກ, ປາສະຈາກແສງແດດ ແລະ ສິ່ງເຈືອປົນອື່ນໆ.

3. ອຸປະກອນທີ່ນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການເຮັດຜູ້ນບົ່ມມີຄື :

- ຖັງໃສ່ນ້ຳ
- ຊິງຊັ່ງ
- ນ້ຳ BE (Bio-extract)
- ຊວ້ານ
- ຊັດທາ
- ພ້າ

- ຈັກປັ້ນຫຍ້າ
- ຜ້າຢາງ
- ລີ້
- ເປົາຫຼີກະສອບເພື່ອໃສ່ຜູ້ນ
- ຕາໜ່າງເຂົງຜູ້ນ

4. ຂັ້ນຕອນຂອງການນຳໃຊ້ຜູ້ນບົ່ມ

ອັດຕາຜູ້ນທີ່ຈະໃຊ້ໃຫ້ແກ່ພືດຊະນິດຕ່າງໆມີດັ່ງນີ້:

- ໃສ່ນ້ຳເຂົ້າ 2 ໂຕນ / ໄລ່
- ພືດຜັກ 4 ໂຕນ / ໄລ່
- ໄມ້ດອກຍືນຕົ້ນໃຊ້ 5 - 10 ກິໂລ / ຫູມ
- ໄມ້ດອກ 2 ໂຕນ / ໄລ່
- ຂັ້ນຕອນຂອງການກຽມຫູມປູກໄມ້ໃຫ້ໝາກ 20 ກິໂລ / ຫູມ
- ໄມ້ຕົ້ນທີ່ຈະເລີນແລ້ວ 20 - 50 ກິໂລ / ຕົ້ນ, ຂຶ້ນກັບອາຍຸຂອງພືດ

IV. ການເຮັດນ້ຳສະໝຸນໄພຂັບໄລ່ແມງໄມ້

- ວັດຖຸດິບ :
- ໝາກເຜັດ 1 ກິໂລ
  - ກະທຽມ 1 ກິໂລ
  - ຢາສູບ 3 ຊິດ
  - ເຫຼົ້າຂາວປຸກ 2 ລິດ
  - ວິທີການເຮັດນ້ຳສະໝຸນໄພຂັບໄລ່ແມງໄມ້.
- ບົດຜັກທຽມ ແລະ ໝາກເຜັດໃຫ້ລະອຽດຈາກນັ້ນນຳມາຄົນກັບ ຢາສູບ ແລະ ເຫຼົ້າຂາວໃນຖັງທີ່ຈະໝັກໃຊ້ຝາປິດໃຫ້ແຈບດີ ຈາກນັ້ນນຳໄປໝັກໄວ້ປະມານ 7-10 ວັນກໍສາມາດນຳໃຊ້ໄດ້.
- ວິທີການນຳໃຊ້:
- ນ້ຳສະໝຸນໄພເຂັ້ມຊັ້ນ 10 ຊຊ / ນ້ຳ 1 ລິດ ແລະ ຊັ້ນໄລ 2 - 3 ຊຊ ສືດພົ້ນບອນທີ່ພົບເຫັນຂອງການເກີດຂອງເພັຍ. ທຸກໆ 3 - 5 ວັນ

ດອກໄມ້ເກີດຕາມພະລານຫີນ

ຂຽນໂດຍ: ແກ້ວອຸດອນ ສຸວັນນະກູມມານ

ເມື່ອກ່າວເຂົ້າສູ່ລະດູຝົນ ພືດທີ່ຊົນຢູ່ໃຕ້ດິນພັກຕົວຈຳສິນໃນລະດູແລງ ເມື່ອຖືກນໍ້າຝົນກໍ່ໄດ້ລຸກຂຶ້ນມາເພື່ອພັດທະນາໃບດອກໝາກເພື່ອການສືບຖອດເຜົາພັນ. ພືດບາງຊະນິດກໍ່ມີຫົວ, ເຫງົ້າ, ຮາກສະສົມອາຫານຕາມຫຼີບຫີນ ຫຼື ຮອຍແຕກຂອງຫີນເພື່ອຄອຍຖານໍ້າຝົນຈະມາເຖິງໃນລະດູການ, ຍັງມີອີກບາງຊະນິດຍັງໄດ້ສ້າງເມັດແຜກະຈາຍໄວ້. ເມື່ອນໍ້າຝົນມາເຖິງກໍ່ໄດ້ພາກັນງອກເງິຍຂຶ້ນມາ ເພື່ອສ້າງລູກຫລານໃນຮູນຕໍ່ໄປເຊັ່ນດຽວກັນ.

ພືດທີ່ມັກເກີດໃນພະລານຫີນຊາຍມີຫຼາກຫຼາຍຕະກຸນ ພໍສົມຄວນ ດອກຂອງພວກມັນໄດ້ປະດັບປະດາພະລານຫີນໃຫ້ສວຍງາມໃນຊ່ວງລະດູຝົນ, ເມື່ອລະດູແລງມາເຖິງພວກມັນກໍ່ໄດ້ປະເມັດພັນໄວ້, ພວກມັນຈະສ້າງເປືອກເມັດທີ່ແຂງ ແລະ ໜາ ເພື່ອສ້າງຄວາມທົນທານຕໍ່ສະພາບແວດລ້ອມ. ພືດຕະກຸນທີ່ມັກເກີດຕາມພະລານຫີນເຊັ່ນ: Balsaminaceae, Begoniaceae, Gesneriaceae, Orchidaceae, Melastomataceae, Rubiaceae, Lentibulariaceae, Zingiberaceae ແລະ ອື່ນໆ.

ສາວມ້ອຍງອຍຫີນ - *Phyllagathis cf. nanakorniana.*, Melastomataceae

ພືດຕະກຸນດອກກາວ (Balsaminaceae)

ເກືອບທຸກຊະນິດເກີດຕາມພະລານຫີນຊາຍ ຫຼື ພູເຂົາຫີນ ປູນທີ່ມີຮູ່ເງົາຂອງຕົ້ນໄມ້ອື່ນ, ບາງຊະນິດກໍ່ເກີດຕາມທີ່ ເປີດແປນ ແລະ ເກີດຕາມດານຫີນແຄມຫ້ວຍນ້ຳທີ່ເປັນ ຫີນຊາຍ. ສວນຫຼາຍເປັນພືດສະກຸນ *Impatiens* ເປັນພືດ ລົ້ມລຸກປີດຽວ ຫຼື ຫຼາຍປີ, ດອກມີຫຼາຍສີສັນພໍລິມຄວນ ເຊັ່ນ: ສີມວງ, ສີແດງ, ສີເຫຼືອງ ຫຼື ສີສົ້ມ. ເມື່ອໝາກແກ່ ແລ້ວກໍ່ແຕກອອກກະຈາຍໄປທົ່ວດານຫີນ, ຊະນິດທີ່ເປັນ ພືດລົ້ມລຸກຫຼາຍປີເມື່ອຮອດລະດູແລ້ວກໍ່ເຫຼືອປະກົດໃຫ້ ເຫັນພຽງແຕ່ລຳຕົ້ນຕາມຫຼືບຫີນ.

ພືດຕະກຸນຊາລີສີ (Gesneriaceae) ເປັນພືດລົ້ມລຸກ ປີດຽວ ຫຼື ຫຼາຍປີ ມັກເກີດຕາມຊອກຫີນທີ່ເຢັນ, ບ່ອນທີ່ ມີໃບໄມ້ຖັບຖົ່ມເປັນເວລານານຫຼາຍປີ, ລະດູແລ້ງພວກ ມັນຈະພັກຕົວເຫຼືອພຽງລຳຕົ້ນແຫ່ງໆຄ້າຍຄືຕາຍແລ້ວ ແຕ່ເມື່ອລະດູຝົນມາເຖິງກໍ່ຈະປົ່ງໃບອອກ, ດອກຂອງ ພວກມັນສວຍງາມດີ, ໝາກຂອງພວກມັນມັກຈະເປັນ ກຽວວຽນ, ເມື່ອແກ່ແລ້ວຈະແຕກອອກເຊັ່ນດຽວກັນກັບ ພືດຕະກຸນດອກກາວ, ສະກຸນທີ່ພົບຄື: ສະກຸນ *Paraboea*, ສະກຸນ *Boea*, ສະກຸນ *Hemiboea*, ສະກຸນ *Chirita* ແລະ ສະກຸນ *Petrocosmea*

ພືດຕະກຸນດອກເຜິ້ງ (Orchidaceae) ກໍ່ພົບບາງຊະນິດ

Paraboea sp.; *Argostemma* sp.; *Utricularia* sp.; *Caulokaempferia* sp.

ທີ່ເກີດຕາມພະລານຫີນ ຈະມີຮາກສອດຕາມຫຼີບຫີນ
ເຊັ່ນ: ເອື້ອງມາຫຼອບ ແລະ ເອື້ອງໃບໝາກ

ພືດຕະກຸນເອັນອາ (Melastomataceae) ພົບເປັນ
ຕົ້ນນ້ອຍໆ ບາງຕົ້ນມີພຽງໃບດຽວ ຫຼື ສອງໃບເທົ່ານັ້ນ,
ມີເທົ່າ ຫຼື ຫົວ ນ້ອຍໆ ຕາມຊອກຫີນ, ດອກມັກຈະພົບ
ເຫັນເປັນສົມວງ, ໝາກຈະເປັນຄາຍຄືຮູບຖ້ວຍ ມັກມີຂົນ
ເຊັ່ນ: ສະກຸນ *Sonerila* ແລະ ສະກຸນ *Phyllagathis*

ພືດສະກຸນລີ້ມກຸ້ງ (Begoniaceae) ເປັນຫຼັງຕະກຸນທີ່ມັກ
ພົບຕາມເຂົາຫີນປູນ, ຊະນິດທີ່ເກີດຕາມຫີນມັກມີຫົວ
ຕາມຫຼີບຫີນ, ດອກມັກເປັນສີຂາວ, ໝາກແກແລວແຕກ
ເປັນເມັດນ້ອຍໆຝອຍ, ພົບຢູ່ລາວພຽງສະກຸນດຽວຄື:
ສະກຸນ *Begonia*

ພືດຕະກຸນດອກຫີນ (Lentibulariaceae): ມັກເກີດຕາມ
ຊອກຫີນທີ່ເປັນລັກສະນະຊາຍປົນຫີນເມັດນ້ອຍໆຕາມ
ດານຫີນທີ່ມີນ້ຳຊຸມຢູ່ ເຊັ່ນ: ສະກຸນ *Utricularia*

ພືດຕະກຸນຂົງຂາ (Zingiberaceae): ພົບຕາມຊອກ
ຫີນທີ່ມີໃບໄມ້ຖົບຖົມ ຫຼື ໃນຮົມເງົາຂອງຕົ້ນໄມ້, ອາດເກີດ
ຕາມທີ່ເປີດແປນ ເຊັ່ນ ສະກຸນ *Caulokaempferia* ແລະ
ສະກຸນ *Boesenbergia*

ພືດຕະກຸນດອກເຂັ້ມ (Rubiaceae) ຈະພົບເຫັນສະກຸນ
ດາວປະດັບຫີນ *Argostemma* ສວນຫຼາຍແລວດອກ
ຈະເປັນສີຂາວ.

Begonia sp.; Doritis sp.

ຈຳປາ ດອກໄມ້ແຫ່ງຄວາມຮັກ ແລະ ຄວາມຕາຍ

ຂຽນໂດຍ: ບົບາ ວິໄລລັກ

ດອກຈຳປາ ແມ່ນດອກໄມ້ສັນຍາລັກຂອງຊາດລາວ ແຕ່ຄົນລາວ ຫຼາຍຄົນເຊື່ອວ່າມັນມີຄວາມຮູ້ສຶກທີ່ປະສົມປົນເປັນໄປລະ ຫວາງຄວາມປິຕິຊົມຊື່ນ ແລະ ຄວາມຢ້ານກົວ. ຄວາມຄຸມເຄືອນີ້ບໍ່ ພຽງແຕ່ແຜ່ຫຼາຍຢູ່ໃນລາວ, ດັ່ງນັ້ນພວກເຮົາຈະພະຍາຍາມທີ່ຈະ ເປີດເຜີຍວ່າເປັນຫຍັງຕົ້ນໄມ້ທີ່ສວຍງາມນີ້ ຈຶ່ງກະຕຸ້ນອາລົມ ຄວາມຮູ້ສຶກທີ່ຂັດແຍງກັນ. ທັງນີ້ທັງນັ້ນ ມັນມີບົດສະໜາຫຼາຍ ຢ່າງອີກທີ່ຕ້ອງໄດ້ພິຈາລະນາ.

ທາງດ້ານພຶກສາສາດ

ນັກຂຽນຫຼາຍທ່ານໄດ້ເວົ້າວ່າ ຈຳປາ ເປັນໜຶ່ງໃນຕົ້ນໄມ້ທີ່ໄຂ້ ເປັນຕົວແທນຫຼາຍທີ່ສຸດໃນເຂດຮ່ອນ. ມັນມີຢູ່ຢ່າງແຜ່ຫຼາຍ ໃນທຸກພື້ນທີ່ທີ່ມີຄວາມຊຸ່ມຊື່ນ ແລະ ອົບອຸ່ນຢູ່ທົ່ວໂລກເນື່ອງ ຈາກວ່າມັນງ່າຍທີ່ຈະຂະຫຍາຍພັນ; ມັນສາມາດຮັບມືໄດ້ດີ ກັບຄວາມຮ້ອນ ແລະ ຄວາມຊຸ່ມ ແລະ ມີໄລຍະເວລາອອກ ດອກທີ່ຍາວນານ. ດອກຂອງມັນມີຫຼາຍສີ; ຂາວ, ແດງ, ປົວ, ເຫຼືອງ ແລະ ສົ້ມ, ປົກກະຕິແລ້ວຈະມີສີເຫຼືອງຢູ່ໃຈກາງ. ໂດຍສະເພາະ, ດອກຂອງມັນມີກິ່ນຫອມຫວນ ແຕ່ກໍ່ມີກິ່ນ ແຮງພໍ່ສົມຄວນ; ໃນປີ 1827 ແດສຄອດທທິວລ (Descourtilz) ໄດ້ຕັ້ງຂໍ້ສົງໄສວ່າ “ກິ່ນຫອມແມ່ນເກີດຂຶ້ນຖ້ວາມີດອກສີເຫຼືອງ ແກ່ ແລະ ຫຼິ້ນລົງໄປພ້ອມ”, ຕົ້ນຂອງມັນບໍ່ມີຂະໜາດໃຫຍ່ ເກີນໄປ, ເຊິ່ງມີລັກສະນະແຕກຕ່າງກັນອອກໄປ. ມັນອາດຈະຖືກ ປົກຄຸມໄປດ້ວຍດອກ ແລະ ໃບ, ຫຼືຂອນຂ້າງໂລງ, ແລະ ບາງຄັ້ງ ມັນກໍ່ສາມາດຜະລິດດອກຢູ່ຕາມຕົ້ນຂອງມັນ, ຢູ່ຕາມງ່າສີ ເທົ່າດຳທີ່ເປັນຕຸ່ມເປັນຕາ. ການປ່ຽນແປງຕ່າງໆເຫຼົ່ານີ້ແມ່ນ

ຂຶ້ນຢູ່ກັບຄວາມຊຸ່ມຊື່ນ ແລະ ອາຍຸຂອງພືດ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ຕົ້ນຈຳປາທີ່ພວກເຮົາເຫັນຢູ່ໃນປະຈຸບັນແມ່ນພັນປະສົມ. ສີຂອງ ດອກໄມ້ທີ່ອະທິບາຍ ໂດຍຊື່ທາງວິທະຍາສາດແມ່ນບໍ່ໄດ້ເປັນເກນ ສຳລັບການແບ່ງສາຍພັນຕ່າງໆໄດ້ອີກຕໍ່ໄປ, ເຊິ່ງມັນຈະຖືກກຳ ນົດໂດຍຮູບຊົງຂອງໃບ. ນັກພຶກສາສາດໄດ້ແບ່ງຈຳປາອອກເປັນ ເຈັດ ຫຼື ແປດ ສາຍພັນດ້ວຍກັນ, ແຕ່ວ່າມັນຍັງມີພັນປະສົມອີກ ຫຼາຍຮອຍຊະນິດ. ສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າ ຕົ້ນຈຳປາທີ່ມີໃບມົນ (Plumeria obtuse) ແມ່ນພົບເຫັນໂດຍທົ່ວໄປໃນແຫຼມອາຊີຕາ ເວັນອອກສຽງໃຕ້, ແລະ ບາງທີມັນອາດແມ່ນສາຍພັນທີ່ສວຍງາມ ທີ່ສຸດ, ມີຄວາມໜາ, ໃບທີ່ເປັນມັນເງົາ, ມີປາຍໂຄ້ງມົນ ແລະ ມີດອກສີຂາວທີ່ມີສີເຫຼືອງຢູ່ໃຈກາງ. ເຊິ່ງມາຈາກປະເທດ ແມັກຊິກໂກ. ຈຳປາຫອມ (P. acutifolia) ມີແຫຼ່ງກຳເນີດອັນ ດຽວກັນ. ໃບຂອງມັນຊື່ແຫຼມ, ແຕ່ວ່າບໍ່ມັນເງົາ, ແລະ ດອກຂອງມັນ

1 Descourtilz; 2 Plumeria obtusa

ຈະເປັນສີຂາວ ຫຼື ແດງ. ນັກພິກສາສາດບາງຄົນຄິດວ່າແມ່ນ ຈຳປາແດງ (*P. rubra*) ທີ່ຈິງແລ້ວແມ່ນສາຍພັນດຽວກັນ ແລະ ຈາກສາຍພັນນີ້ເອງ ທີ່ສາຍພັນອື່ນໆ ໄດ້ຮັບການຂະຫຍາຍ. ຈຳປາຫອມ (*P. alba*) ມີຕົ້ນກຳເນີດຢູ່ໃນ ແອນທິສ (Antilles). ໃບຂອງມັນເປັນຮູບໃບຫອກ, ມັກຈະມວນຢູ່ຕາມຂອບ ແລະ ດອກຂອງມັນມີຂະໜາດໃຫຍ່ ເປັນສີຂາວ ແລະ ມີສີເຫຼືອງ ຢູ່ໃຈກາງ. ຈຳປາຂາວ (*P. pudica*) ເຊິ່ງໄດ້ປະກົດຕົວໃນ ຫວ່າງບໍດິນມານີຢູ່ໃນລາວ. ເຊິ່ງສາມາດຮູ້ໄດ້ດ້ວຍໃບຂອງມັນ, ທີ່ມີຮູບຊົງແຫຼມຍາວ ແລະ ສ່ວຍອອກ. ດອກຂອງມັນມີຂະໜາດ ໃຫຍ່ ແລະ ມີສີຂາວ. ພັນປະສົມອີກອັນໜຶ່ງທີ່ໜ້າກ່າວເຖິງ, ເຊິ່ງແມ່ນ ຈຳປາສີ (*Plumeria tricolor*), ມັນມີດອກທີ່ໃຫຍ່ ມີສີເຫຼືອງຢູ່ໃຈກາງ ແລະ ມີກີບສີຂາວເຄືອບດ້ວຍສີບົວສົດໃສ. ໝາກຂອງຈຳປາແມ່ນບໍ່ຄ່ອຍພົບເຫັນ, ເຊິ່ງເປັນສອງສີ ອອກດຳໆ, ມີຜິວຄືຮູຂຸມຂຶ້ນ ສີໜຽວໆ ເຊິ່ງຄົນອິດສະຕາລີ ເອີ້ນວ່າ ' ນິ້ວມືຂອງຄົນຕາຍ'.

ກອນທີ່ພວກເຮົາຈະເວົ້າກ່ຽວກັບຊື່ສະເພາະ ພວກເຮົາຄວນ ມາເບິ່ງຊື່ໂດຍທົ່ວໄປຂອງຈຳປາກອນ. ມັນໄດ້ຖືກກຳນົດ ໂດຍ ລິນເນອຸສ (*Linnaeus*) ເພື່ອເປັນກຽດໃຫ້ແກ່ ນັກ ພິກສາສາດຄົນຝຣັ່ງ ທ່ານ ຂາເລສ ພຣູແມ (*Charles Plumier*) (1646-1704) ເຊິ່ງເປັນຜູ້ທີ່ຖືວ່າ ເປັນຄົນທຳ ອິດທີ່ໄດ້ອະທິບາຍກ່ຽວກັບຕົ້ນໄມ້ຂະນິດນີ້ ຫຼັງຈາກໜຶ່ງ ໃນສື່ຄັ້ງຂອງການເດີນທາງຂອງລາວໄປຍັງ ແອນທິສ, ເຖິງແມ່ນວ່າ ແທ້ຈິງແລ້ວ ນັກບວດ ຟຣານສິສໂກ ເດ ເມັນໂດຊາ (*Francisco de Mendoza*) ໄດ້ອະທິບາຍ

1 *P. acutifolia rubra*; 2 *P. acutifolia*; 3 *P. pudica*; 4 *P. tricolor*

ກຽວກັບຕົ້ນ ໄມ້ນີ້ກ່ອນໜ້າລາວ ໃນປີ 1522. ສະມາຊິກ ຕ່າງໆຂອງຄະນະນັກບວດ ເຊິ່ງຄັ້ງໜຶ່ງແມ່ນຂ້ອນຂ້າງໂດດ ເດັ່ນຫຼາຍໃນການສຶກສາຄົ້ນຄວາທາງດ້ານພຶກສາສາດ. ຊື່ຕ່າງໆຂອງຈຳປາ ໃນພາສາເອີຣົບນັ້ນ ແມ່ນໄດ້ຮັບແຮງ ບັນດານໃຈໂດຍຄົນອີຕາລີ, ມາກຸສ ຟຣານກີປານີ (*Marquis Frangipani*) ໃນສັດຕະວັດທີ 16, ເຊິ່ງລາວໄດ້ສ້າງ ກິນນ້ຳຫອມທີ່ເປັນທີ່ນິຍົມ ສຳລັບນ້ຳຫອມໃສ່ຖົງມື ແລະ ຫຼັງຈາກນັ້ນແມ່ນສຳລັບເຂົ້າໜົມປັງບາງຊະນິດ. ນັກເດີນ ທາງຜູ້ທຳອິດທີ່ໄປຮອດ ອາເມລິກາ ເວົ້າວ່າຈື່ກິນຫອມນີ້ ໄດ້ວ່າເປັນກິນຫອມຂອງດອກຈຳປາ. ມັນບໍ່ເປັນທີ່ໜ້າ ແປກໃຈເລີຍ, ໃນພາ ສາອັງກິດ, ຕົ້ນໄມ້ນີ້ແມ່ນຖືກ ເອີ້ນວ່າຈຳປາ (*Frangipani*) ແລະ ມັນຍັງຖືກເອີ້ນວ່າ ເປັນຕົ້ນໄມ້ປະຈຳວັດອີກດ້ວຍ, ຕົ້ນໄມ້ປະຈຳສຸສານ ແລະ ຄືກັນກັບຄົນອິດສະຕາລີທີ່ເວົ້າວ່າ ເປັນນິ້ວມືຂອງຄົນຕາຍ. ດອກໄມ້ທີ່ງົດງາມນັ້ນ ກາຍມາເປັນດອກໄມ້ຂອງວັດ ແລະ ຂອງສຸສານໄດ້ແນວໃດ? ພວກເຮົາພະຍາຍາມທີ່ຈະຕອບຄຳ ຖາມດັ່ງກ່າວນີ້ໃນພາຍຫຼັງ. ຢູ່ໃນອາຊີຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້, ຊື່ສຳລັບຈຳປາ ແມ່ນມັກຈະຄາຍຄືກັນກັບຊື່ຈຳປາຂອງປະເທດ ໄທ ແລະ ລາວ. ມີຄຳວ່າຈຳປາຄາ ຫຼື ຈຳປາ (*champa* ຫຼື *campa*) ຢູ່ໃນພາສາອິນເດຍຈຳນວນຫຼາຍ, ເຈັມ ແປັກຄາ (*cempacka*) ໃນພາສາມາເລເຊຍ, ຈາມເປີຍ (*champeii*) ໃນພາສາຂະແມ ແລະ ອື່ນໆອີກ.

ຈາມ, ຈຳປາ, ຈຳປາຄາ (*Cham, Champa, Champaca*)
ແຕ່ວ່າຊື່ຈຳປານີ້ແມ່ນມາຈາກໃສກັນແທ້?
ມັນມີສອງທິດສະດີດ້ວຍກັນ. ອີງໃສ່ອັນທີ່ໜຶ່ງ, ແມ່ນການ ອະທິບາຍທີ່ພວກເຮົາໄດ້ມາຈາກ ການສຶກສາທະນາກຽວກັບ

1 ພາກຈຳປາ; 2 ດອກຈຳປາ (*Michelia champaca*)

ລາວຢູ່ໃນບັອກ (blog) ທີ່ເວົ້າວ່າ: “ຊື່ຂອງດອກຈຳປາ ມາ ຈາກ ຄຳວ່າດອກ ໝາຍຄວາມວ່າດອກໄມ້; ຈາມ ແມ່ນຊື່ ຂອງຄົນຈາມ ແລະ ປະ ຫຼື ປາ ແມ່ນໝາຍຄວາມວ່າຈາກ ໄປ ຫຼື ປະປ່ອຍ. ເມື່ອຮວມເຂົ້າກັນມັນມີຄວາມໝາຍວ່າ ດອກໄມ້ທີ່ຖືກປະໄວ້ໂດຍຄົນຈາມ”. ດັ່ງນັ້ນ ດອກຈຳປາ ແມ່ນມີມາຕັ້ງແຕ່ ສັດຕະວັດທີ 5, ໃນສະໄໝການປົກຄອງ ຂອງອານາຈັກຈາມປາ ຢູ່ພາກໃຕ້ຂອງລາວ. ພວກເຂົາໄດ້ ປູກດອກໄມ້ໄວ້ທຸກບ່ອນ ແລະ ຫຼັງຈາກທີ່ຄົນຈາມໄດ້ຫາຍ ໄປ, ຄົນລາວໄດ້ເຮັດໃຫ້ເປັນສັນຍາລັກຂອງຊາດ ແລະ ໄດ້ຕັ້ງຊື່ນັ້ນໃຫ້ມັນ. ທິດສະດີທີ່ວ່າຄົນຈາມ ຮູ້ຈັກຈຳປາ ມາກອນ ແມ່ນໄດ້ຖືກສະໜັບສະໜູນໂດຍນັກຂຽນບາງຄົນ, ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນຈາກອິນເດຍ, ເຊິ່ງພວກເຂົາຄິດວ່າ ຈຳປາ ແມ່ນເປັນທີ່ຮູ້ຈັກກັນໃນອາຊີໃຕ້ ຕັ້ງແຕ່ການເລີ່ມຕົ້ນຂອງ

ຕຸ່ມມີຕາ ຄ້າຍຄືກັນກັບກຳແພງບູຮານ, ແລະເບິ່ງຄືວ່າພວກມັນແມ່ນຢູ່ບ່ອນນັ້ນຕະຫຼອດມາ, ແຕ່ວ່າ ທ່ານ ຮາແມນ (Harmand), ເຊິ່ງເປັນແພດຢາພື້ນເມືອງໄດ້ມາຢຽມຢາມສະຖານທີ່ ໃນເດືອນກຸມພາ ປີ 1877, ໄດ້ໃຫ້ ຄຳອະທິບາຍລາຍລະອຽດ ກ່ຽວກັບຕົ້ນໄມ້ຈຳນວນຫຼາຍ ແຕ່ວ່າບໍ່ໄດ້ກ່າວເຖິງຕົ້ນຈຳປາເລີຍ. ນັກຂຽນຄົນອິນເດຍ ທ່ານ ຊາກີ ເອັມ. ກູບຕາ (Shakti M. Gupta), ຜູ້ຂຽວຊານກ່ຽວກັບຕຳນານອັນຍິ່ງໃຫຍ່ຂອງອິນເດຍ ໄດ້ສຶກສາພວກມັນຈາກຮິວຂອງວັດຕ່າງໆ, ເຊິ່ງນາງກ່າວວ່າ ດອກຈຳປາ ແມ່ນໜຶ່ງໃນດອກໄມ້ທີ່ໄດ້ຮັບຄວາມນິຍົມຫຼາຍທີ່ສຸດ ໃນການໃຊ້ເປັນດອກໄມ້ປະດັບ. ໂດຍສະເພາະແມ່ນນາງໄດ້ເວົ້າເຖິງ ຮູບແກະສະລັກຂອງ ຣິສຢັດສຣິງຄະ (Rishyasringa), ຕົວລະຄອນໃນຕຳນານທີ່ມີມຸງກຸດເປັນເຂົາ, ເຊິ່ງຖືກພົບຢູ່ກ່ອນຕົ້ນຈຳປາຢູ່ໃນວັດຂອງ ມາທູຣະ (Mathura) ເຊິ່ງມາຈາກສັດຕະວັດທີ 2 ກ່ອນ ຄຣິສຕສັກກະຫຣາດ ແລະ ນາງຄິດວ່າອັນນີ້ແມ່ນຕົ້ນຈຳປາ. ທິດສະດີທີ່ສອງ ທີ່ປະເທດລາວຕັ້ງຊື່ວ່າ ຈຳປາ, ເທົ່າທີ່ສັງເກດເຫັນ ແມ່ນມາຈາກພາສາສັນສະກຣິດ. ໃນອິນເດຍ ຈຳປາ ແມ່ນມີຄວາມໝາຍວ່າຕົ້ນໄມ້ທີ່ມີດອກສີຂາວ ແລະ ມີກິ່ນຫອມຮຸນແຮງ, ທີ່ເອີ້ນວ່າ ຈຳປີ ຈຳປາ (Michelia champa) ຫຼື ວ່າ ຈຳປາຄາ (champaca), ເຊິ່ງເປັນຄວາມຫຼາກຫຼາຍຂອງຈຳປີ (Magnolia) ໂດຍການນຳສະເໜີ ຈຳປາ, ເປັນຕົ້ນໄມ້ທີ່ມີກິ່ນຫອມຫຼາຍມີດອກເປັນສີຂາວ, ຊື່ດຽວກັນນີ້ໄດ້ຖືກມານຳໃຊ້. ຄົນລາວໄດ້ຍົມຊື່ມາໃຊ້ ແລະ ເຮັດໃຫ້ເປັນ ຈຳປາ, ແລະໃຫ້ຊື່ ຈຳປີ ກັບຕົ້ນຈຳປີຂອງອາຊີ. ຢູ່ໃນຕຳລາຕ່າງໆຂອງພາສາສັນສະກຣິດ, ວິຊນຸ (Vishnu) ໄດ້ອະທິບາຍວ່າ ໃນການສວມໃສ່ມຸງກຸດຮາຊບັນລັງ ໂດຍມີດອກໄມ້ຂອງພະຍານາກຢູ່ໃຈກາງ, ທີ່ເປັນທີ່ຮູ້ຈັກກັນໃນນາມຂອງ ພະພຸດທະຮູບນາກປົກ

ຍຸກຄຣິສຕສັກກະຫຣາດ. ຢູ່ໃນໜັງສືກ່ຽວກັບພະມ້າ ທີ່ຂຽນໂດຍ ມິເຊວ ເຟີເຣີ (Michel Ferrer), ເວົ້າວ່າ, “ຕຳນານເລົ່າວ່າ ພະເຈົ້າອະໂສກ ໄດ້ສ້າງຮູບແກະສະລັກດ້ວຍຕົ້ນຈຳປາ. ເມືອງທີ່ຖືກສ້າງຂຶ້ນ ຫຼັງຈາກນັ້ນ ອ້ອມຮອບດ້ວຍຮູບແກະສະລັກ ແລະ ວັດວາອາຮາມ, ແມ່ນໄດ້ຖືກເອີ້ນຊື່ວ່າ ຊາກາ (Sagar) ເຊິ່ງມີຄວາມໝາຍວ່າ ຈຳປາ ໃນພາສາທ້ອງຖິ່ນ.” ແຕ່ວ່າ ພະເຈົ້າອະໂສກ ເຊິ່ງເປັນກະສັດຜູ້ຍິ່ງ

ໃຫຍ່ທີ່ນັບຖືສາດສະໜາພຸດ ໄດ້ຢູ່ໃນສັດຕະວັດທີ 3 ກ່ອນ ຄຣິສຕສະລັກຄຣາດ. ຍິ່ງໄປກ່ວານັ້ນ, ຊາເລສ ອາເຊມບອດ (Charles Archambault) ໄດ້ຂຽນໄວ້ໃນ ‘ການປາກົດຕົວຂອງຣາດສະວິງລາວ’ ວ່າກະສັດຂະເໝນ, (ໃນລະຫວ່າງສັດຕະວັດທີ 13) ໄດ້ເຮັດພິທີກຳປະຈຳປີ ໃນການສັກກາລະບູຊາມະນຸດ ຢູ່ວັດພູ ຂຽນໄວ້ວ່າ “ໃນເດືອນທີຫົກ, ເມື່ອດອກຈຳປາເລີ່ມລົ້ນ, ກະສັດໄດ້ປົນຂຶ້ນໄປສະຖານທີ່ສັກສິດ ແລະ ເປັນປະທານໃນພິທີຖວາຍຄູ່ມະນຸດທີ່ບໍລິສຸດ.” ຈະເຫັນວ່າວັດໃນປະຈຸບັນນີ້, ຕັ້ງຢູ່ທ່າມກາງຕົ້ນຈຳປາສີເທົ່າທີ່ມີ

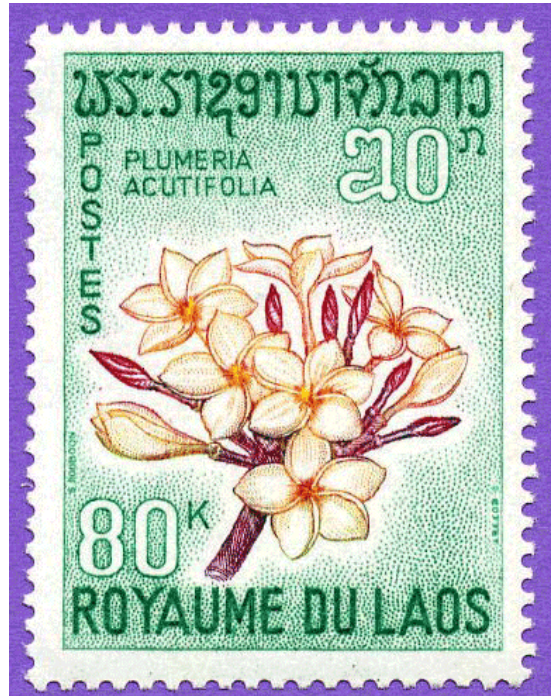
ດອກຈຳປາຢູ່ນອກເຮືອນຂຽວຂອງສວນພິກເປເມີໂລ

(*Nagapuspa*). ດອກໄມ້ດັ່ງກ່າວນີ້ ຍັງເປັນສັນຍາລັກ ອັນໜຶ່ງຂອງພະໂພທິສັດ. ດັ່ງນັ້ນເມື່ອທ່ານເບິ່ງພະພຸດທະຮູບ ນາກປົກ, ທ່ານຈະເຫັນ ດອກຈຳປີ ແລະ ຈຳປາ ແລະ ຍັງມີ ດອກສະເມັກ (*Mesua ferrea*), ຫຼືວ່າ ດອກຈຳປີປ່າ (*ylang-ylang*), ເຊິ່ງທັງໝົດນີ້ມີດອກທີ່ມີກິ່ນຫອມແຮງຫຼາຍ. ດັ່ງນັ້ນ, ນອກຈາກຊື່ໃນປະຈຸບັນຂອງ ຈຳປາ ແລະ ຈຳປາຄາ, ຊື່ຂອງພະພຸດທະຮູບນາກປົກ, ໄດ້ຕັ້ງຊື່ໃຫ້ຕົ້ນໄມ້ນີ້ແມ່ນມີ ດອກສີຂາວ ແລະ ມີກິ່ນຫອມ, ດັ່ງນັ້ນ ມັນຈຶ່ງເປັນໄປບໍ່ໄດ້ທີ່ ຈະຖືເອົາຊື່ຕ່າງໆ ເພື່ອກຳນົດຕົ້ນກຳເນີດຂອງຈຳປາ. ໃຊ້ ເປັນນ້ຳຢາແກ້ໄຂ ແລະ ອື່ນໆມັນແມ່ນຢູ່ໃນພາກຕາເວັນ ຕົກຂອງອິນດີສະຕາເວີນ ທີ່ພວກເຮົາພົບການນຳໃຊ້ດອກຈຳປາ ເປັນຄັ້ງທຳອິດ ເຊິ່ງ *Descourtilz*, ໄດ້ອະທິບາຍໄວ້ວ່າ “ຕົ້ນໄມ້ເຊິ່ງດອກຂອງມັນຖືກນຳໃຊ້ເປັນນ້ຳຫອມຂອງຊຸດ ເສື້ອຊ່ອນ ຂອງ ຄຣີໂອເລສ (*Creoles*).” ແຕ່ບໍ່ຕ້ອງສົງໄສ ເລີຍວ່າມັນແມ່ນຢູ່ໃນໝູ່ເກາະອິນດີສະຕາເວີນອອກນີ້ເອງ ທີ່ນຳໃຊ້ດອກໄມ້ສຳລັບກິ່ນຫອມຂອງພວກເຂົາໄດ້ຂະຫຍາຍ ຢ່າງກວ້າງຂວາງຫຼາຍຂຶ້ນ. ພວກເຂົາໄດ້ຜະລິດນ້ຳມັນຫອມ ເຊິ່ງພວກເຂົາແຂກຈາກດອກໄມ້ນັບເປັນພັນຊະນິດ. ນ້ຳມັນ ແລະ ນ້ຳຫອມນີ້ແມ່ນມີປະໂຫຍດຫຼາຍຢ່າງ, ທັງເພື່ອນຳໃຊ້ ສຳລັບຈຸດປະສົງທາງດ້ານສາດສະໜາ ແລະ ບໍ່ແມ່ນທາງ ດ້ານສາດສະໜາ. ຢູ່ໃນເຄື່ອງສຳອາງດອກໄມ້ແມ່ນໄດ້ຖືກ ເສີມເຂົ້າມາ “ເປັນການສຳພັດທີ່ແປກໃໝ່ຂອງນ້ຳເຜິ້ງ ແລະ ອັລມອນ”, ເພື່ອໃຊ້ເປັນຄົມແລະ ຍາທາຕ່າງໆ. ໃນອິນດີສະ ຕາເວີນຕົກ, ໄດ້ເວົ້າວ່າໝາກຂອງມັນແມ່ນສາມາດກິນໄດ້ ເຊິ່ງເປັນເລື່ອງທີ່ໜ້າຕົກໃຈ ເຊິ່ງມັນເປັນທີ່ຮູ້ຈັກກັນດີວ່າ ຕົ້ນຈຳປາ ແມ່ນຄືກັນກັບຕົ້ນຕີນເປັດ (*Apocynaceas*) ຫຼາຍທີ່ສຸດ, ເຊິ່ງເປັນພືດທີ່ມີພິດສູງ. ໃນກຳປູເຈຍ ມີການ

1 ຮູບຈາກຫົວບື້ມຈາກໜ້າບື້ມຂອງໄທ; 2 ສະແຕມລາວ

ລາຍງານວ່າດອກຂອງມັນກິນໄດ້ດ້ວຍການຊຸບແປ້ງທອດ. *Descourtilz* ຍັງໄດ້ບອກພວກເຮົາກ່ຽວກັບດອກຈຳປາ ທີ່ຖືກ ໃຊ້ເຂົ້າໃນການເຮັດນ້ຳຢາແກ້ໄຂ, ເຊິ່ງໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ຢູ່ໃນ ຫຼາຍໆປະເທດ. ນ້ຳຢາງຂອງຕົ້ນຈຳປາແມ່ນມີຜິດ ແລະ ບາງຄັ້ງແມ່ນຖືກໃຊ້ເພື່ອຂ້າຂີ້ກະຕອດ ແລະ ມີໜ້ອຍທີ່ສຸດ, ທີ່ພວກມັນຖືກນຳໃຊ້ເປັນຢາຖ່າຍທ້ອງ ຫຼື ແມ່ນແຕ່ການ ເອົາລູກອອກ. ເປືອກຂອງລຳຕົ້ນ ແລະ ຮາກຂອງມັນ ຖືກນຳໃຊ້ ເພື່ອຮັກສາຜູ້ທີ່ມີບັນຫາກ່ຽວກັບປະຈຳເດືອນ ແລະ ພະຍາດ ກາມມະໂຣກຕ່າງໆ. ໃບຂອງມັນ, ແມ່ນມັກເອົາມາຍອງ ແລະ ຖືກໃຊ້ເພື່ອຮັກສາອາການຟຶກຊ້າຕ່າງໆ.

ການນໍາໃຊ້ທັງໝົດເຫຼົ່ານີ້ແມ່ນມີຢູ່ໃນລາວ. ໃນທວງດນາມ, ຢາທີ່ຖືກຕື່ມຈາກໃບ ແມ່ນຖືກນໍາໄປໃຊ້ກັບໜ້າເອິກຂອງ ແມ່ເພື່ອເຮັດໃຫ້ນໍ້ານົມມີຄຸນນະພາບດີ. ໃນປະເທດລາວ ດອກຈໍາປາແມ່ນພົບເຫັນຢູ່ທຸກທິນແຫ່ງໃນຊີວິດປະຈໍາວັນ. ພວກມັນໄດ້ຖືກນໍາໃຊ້ເປັນເຄື່ອງໝາຍການຄ້າ ສໍາລັບຜະລິດຕະພັນຫຼາຍຢ່າງ; ສະບູຝຸ່ນສໍາລັບຊັກຜ້າ, ເຂົ້າໜົມເຄັກ, ເຂົ້າໜົມ, ແລະ ເຫັນຢູ່ໃນເຮືອບິນທຸກລໍາຂອງສາຍການບິນລາວ. ເຊິ່ງພວກມັນເປັນແຮງບັນດານໃຈໃຫ້ແກ່ ບັນດານັກສິນລະປິນ, ນັກຮອງ ແລະ ນັກແຕ່ມຮູບຕ່າງໆ.

ຕົ້ນໄມ້ປະຈໍາສສານ

ແທ້ຈິງແລ້ວ, ຕົ້ນຈໍາປາ, ເຖິງແມ່ນວ່າເບິ່ງຄືຈະຕາຍ, ແຕ່ເບິ່ງຄືວ່າມັນຈະມີຄວາມສາມາດໃນການງອກອອກມາໃໝ່ດ້ວຍຕົນເອງ. ໂດຍປາສະຈາກຮອຍຮອຍຂອງໃບ ຫຼື ວ່າດອກ

ຂອງມັນ ມັນກໍ່ຈະແຕກອອກເປັນໃບໃໝ່ຢ່າງງ່າຍດາຍ. ງ່າທີ່ຖືກຕັດແມ່ນຈະງອກອອກມາໃໝ່ເຖິງແມ່ນຈະເອົາອອກຈາກດິນເປັນເວລາດົນກໍ່ຕາມ ແລະ ເບິ່ງຄືວ່າມັນໃຫ້ຄວາມຫວັງທີ່ຈະເກີດໃໝ່ອີກຄັ້ງ. ຢູ່ເທິງເກາະ ຣີຢູນຽນ (Reunion), ພາຍໃຕ້ຮົ່ມເງົາຂອງຕົ້ນຈໍາປາ, ປາຊາຂອງຄົນມຸດສະລິມ ແມ່ນເປັນສະຖານທີ່ສັກສິດທີ່ຍິ່ງໃຫຍ່. ອັນໜຶ່ງກໍ່ສາມາດເວົ້າໄດ້ ຈາກການສັງເກດເບິ່ງຊົນເຜົ່າຢູ່ເທິງເກາະຍ້ອນວ່າ “ຕົ້ນປາມເຕ້ຍເບິ່ງຄືວ່າເປັນສັນຍາລັກຫຼຸມຝັງສິບຂອງຄົນຮິນດູ, ແລະ ຈໍາປາເປັນເຄື່ອງໝາຍຂອງຄົນອິນເດຍມຸດສະລິມ.” ໃນອິນເດຍ ນັກສັງ ເກດການຫຼາຍຄົນໄດ້ຕັ້ງຂໍ້ສັງເກດວ່າ ດອກຈໍາປາແມ່ນຖືກໃຊ້ສໍາລັບງານປະນາກິດສິບເທົ່ານັ້ນ. ໃນອິນໂດເນເຊຍ, ຢູ່ໃນໝູ່ປະຊາກອນມຸດສະລິມສວນໃຫຍ່, ຈໍາປາແມ່ນຖືເປັນຕົ້ນໄມ້ຂອງສຸສານ. ນັກສັງເກດການທ່ານໜຶ່ງ ໄດ້ອະທິບາຍວ່າ “ບັນຍາກາດຂອງຄວາມສະຫງົບງຽບ, ເຊິ່ງມັນເປັນໄປຕາມປົກກະຕິຂອງປາ ຊາໃນເກາະຊະວາ (Java), ເຊິ່ງໂດຍສວນໃຫຍ່, ຕົ້ນໄມ້ແມ່ນຈໍາປາ (Kemboja).” ຢູ່ໃນປາຊາຂອງ ໂພລີເນເຊຍ (Polynesia), ຫຼຸມຝັງສິບແມ່ນມັກຈະຖືກບົດບັງໂດຍຕົ້ນຈໍາປາ ແລະ ດອກທີ່ຫຼົ່ນລົງມາໃສ່ແຜ່ນຫີນຈາລຶກລວມທັງຂອງ ກູກິນ ແລະ ແຈັກກຸສ ເບຣລ (Gauguin ແລະ Jacques Brel) ຢູ່ທີ່ ຮີວາ ໂອ (Hiva Oa). ໃນປີ 1931 ຢູ່ໃນອິນດູຈີນ, ເຮນຣີ ກູດອນ (Henri Goudon) ໄດ້ອະທິບາຍເຖິງສຸສານຂອງຈັກກະພັດບູຮານຂອງເວ (Hue) ວ່າ “ໃນຮົ່ມເງົາຂອງຕົ້ນເດືອ, ຕົ້ນແປກ ແລະ ຕົ້ນຈໍາປາທີ່ມີກິ່ນຫອມ, ສວນນີ້ແມ່ນຂອງຜູ້ນອນຕາຍ ທີ່ມີຮອຍຍິ້ມ ແລະ ຄວາມສະເໝຫາ, ແລະ ບໍ່ແມ່ນສິ່ງອື່ນໃດທີ່ເຮັດໃຫ້ຂ້າພະເຈົ້າ

ນີ້ກເຖິງວັດຖຸປະສົງຂອງການຝັງສິບຂອງພວກເຂົາ ນອກຈາກເນີນດິນທີ່ໂດດດ່ຽວ ຢູ່ໃນສວນອຸດທິຍານທີ່ມີແຜ່ນທອງເຫຼືອງຢູ່ລຸ່ມ ເຊິ່ງຈັກກະພັດໂດນອນພັກຢ່າງນິລັນດອນ.. ຢູ່ໃນລາວ, ໃນຊ່ວງປີໃໝ່, ເດັກຍິງ ແລະ ແມ່ຍິງແມ່ນພວມຫານໍ້າສັກສິດ ເຊິ່ງພວກເຂົາໄດ້ເອົາດອກຈໍາປາ ແລະ ມະລິໃສ່ ເພື່ອເປັນນໍ້າຫອມ. ໃນນິຍາຍຂອງ ຟຣານໂຄອິສ ຄູດຊີ (Francois Cucchi) ‘The Poppy Trail’, ໄດ້ອະທິບາຍການປະນາກິດສິບ ຢູ່ໃນພາກເໜືອຂອງປະເທດ ເຊິ່ງສິບຂອງຄົນຕາຍທີ່ເປັນເດັກນອຍແມ່ນຖືກປົກຫຸ້ມດ້ວຍດອກຈໍາປາ

ດອກຈໍາປາທຍອງໄວ້ເທິງສຸສານຂອງພອລໂກແກງ ແລະ ດອກຈໍາປາຢູ່ທີ່ສຸສານໃນເກາະເຣອູນີຍົງ

ເພື່ອປະດັບປະດາກອງຟອນ. ເຖິງແມ່ນວ່າວັນນະຄະດີໄດ້ເຮັດໃຫ້ເຫັນຮູບພາບນີ້. ໄມ ຄູໂຕ (Mia Couto), ນັກຂຽນປະເທດໂມຊັມບິກ, ຢູ່ໃນ 'The Frangipani Veranda' ໄດ້ບອກເລື່ອງລາວຂອງຊີວິດທີ່ແປກປະຫຼາດ, ຄວາມຕາຍ ແລະ ການກະທຳທີ່ບ້າບິນ ເຊິ່ງຈຳປາໄດ້ເປັນພະຍານທີ່ປາກບໍ່ໄດ້. “ຂ້ອຍໄດ້ຖືກຝັງໄວ້ຢູ່ຂ້າງຕົ້ນໄມ້ນີ້. ດອກໄມ້ມີກິ່ນຫອມຂອງຈຳປາໄດ້ລົ້ນໃສ່ຂ້ອຍ, ສະນັ້ນຂ້ອຍຈຶ່ງໄດ້ສູດດິມກິ່ນຫອມຂອງກົບໃບຂອງມັນ.” ແລະ ທ່າຍສູດ, ໃນການທົບທວນວັນນະຄະດີ ມີບົດກະວີທີ່ໄດ້ຖືກຕີພິມ ໃນປີ 1861, ໃນຫົວເລື່ອງທີ່ວ່າ ເກາະໝາກພ້າວ (Coconut Island) ຂ້ອຍໄດ້ໄປຢາມຫຼຸມຝັງສົບຂອງເຈົ້າ ທີ່ອ້ອມຮອບໄປດ້ວຍຕົ້ນໄຜ່, ຕົ້ນໝາກພ້າວ, ຕົ້ນຍີ່ໂຖ, ຕົ້ນຈຳປາເຊິ່ງໄດ້ໂຮຍດອກຂອງພວກມັນລົງເທິງແທນຫິນແຕ່ລະກ້ອນ. ຍ້ອນວ່າມັນເປັນຕົ້ນໄມ້ແຫ່ງຄວາມຕາຍ ແລະ ຄວາມເປັນອຳມະຕະ, ຈຳປາຈຶ່ງມີການເຊື່ອມຕໍ່ພິເສດກັບວິນຍານຕ່າງໆ.

ຕົ້ນໄມ້ແຫ່ງວິນຍານ

ກິ່ນຫອມທີ່ຮຸນແຮງແມ່ນພົວພັນກັບວິນຍານຮ້າຍ, ບໍ່ວ່າຈະເປັນຍ້ອນພວກເຂົາມັກ ຫຼື ຍ້ານກົວມັນກໍຕາມ. ຢູ່ຫວຽດນາມ, ນັກເດີນທາງຫຼາຍຄົນໄດ້ຕັ້ງຂໍ້ສັງເກດວ່າ “ໃນເຂດພື້ນທີ່ອາໄສ, ບໍ່ຄ່ອຍມີພືດທີ່ມີດອກທີ່ມີກິ່ນຫອມ ຄືກັບດອກຈຳປາ, ຍ້ອນຢ່າງວ່າຈະດົງດູດເອົາດວງວິນຍານຮ້າຍຕ່າງໆ.” ເອວີລິນ ໂພຣີມາສເປີໂຣ (Evelyn Poree-Maspero), ທີ່ໄດ້ສຶກສາກ່ຽວກັບພືດກຳຕ່າງໆ, ກໍໄດ້ຕັ້ງຂໍ້ສັງເກດກ່ຽວກັບສິ່ງນີ້ເຊັ່ນກັນ “ດອກຈຳປາ ແມ່ນເປັນສິ່ງທີ່ມັກຂອງຜີ ແລະ ບໍຣິສາດ.” ມັນເທົ່າກັບການສະເໜີເຫຼົ້າໃຫ້ກັບ ‘ວິນຍານ’ ຂອງຄົນຕາຍ. ຢູ່ພາກໃຕ້ຂອງລາວ, ພວກເຂົາເຈົ້າໄລ່ວິນ

ວັດພູຈຳປາສັກ

ຍານຊົ່ວຮ້າຍ ໂດຍໃຊ້ນ້ຳຫອມດອກຈຳປາ. ໃນປະຫວັດສາດຂອງລາວ-ຝຣັ່ງ, ຕີພິມໃນປີ 1930, ຂຽນໄວ້ວ່າ “ໃນວັນທີ 19 ເມສາ, 1902, ປະມານ 8 ໂມງເຊົ້າ, ຂາຫຼວງໃຫຍ່ຢູ່ທີ່ສະຫວັນນະເຂດ ຖືກອ້ອມຮອບໂດຍຜູ້ຄົນລາວ, ກຸ່ມຄົນໄດ້ຮອງໂຮ ແລະ ເປົ່າແຄນ, ແລະ ໄດ້ເຊື່ອໝັ້ນວ່າ ກະສຸນລູກບິນຂອງພວກເຮົາຈະປ່ຽນເປັນດອກຈຳປາແທນ.” ໃນພາກເໜືອ, ແອນເດີສັນ (Anderson) ໄດ້ບອກກັບພວກເຮົາວ່າ “ມີຕຳນານບູຮານ ເຊິ່ງອາດກຳເນີດໃນປະເທດຈີນ, ເວົ້າກ່ຽວກັບຈຳປາແດງ (*P. rubra*). ຕົ້ນໄມ້ຂະນິດນີ້ແມ່ນຖືກໃຊ້ໂດຍຜູ້ນຳທາງສາດສະໜາ ເພື່ອປົກປ້ອງ ຣາຫູ (*Lahu*) ຈາກວິນຍານຊົ່ວຮ້າຍ ແລະ ເພື່ອປາບວິນຍານບາງຊະນິດ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນວິນຍານທີ່ສົ່ງຜົນຕໍ່ເດັກນ້ອຍ. ໝໍຜີສາມາດເລືອກການນຳໃຊ້ດອກໄມ້ ໃນການເຮັດສະເໜ.”

ຕົ້ນໄມ້ແຫ່ງຄວາມຮັກທີ່ບໍ່ລົມຫວັງ ຈຳປາຍັງແມ່ນຕົ້ນໄມ້ຂອງຄວາມຮັກນຳອີກ ແລະ ຍິ່ງໄປກວ່ານັ້ນ, ແມ່ນຄວາມຮັກທີ່ບໍລິສຸດ. ໃນວັນນະກຳພື້ນເມືອງຂອງລາວ, ມັນໄດ້ເຕີບໃຫຍ່ມາຈາກຮ່າງກາຍຂອງຄົນຮັກທີ່ບໍລິສຸດສອງຄົນ. “ຈາກເຖົ້າກະດູກຂອງພວກເຂົາ ໄດ້ເຕີບໂຕເປັນຕົ້ນຈຳປາທີ່ສວຍງາມ, ເຊິ່ງມີຄວາມສູງສະຫງາ ແລະ ງ່າທີ່ຊື່ເປັນຕົວແທນຂອງຄຸນນະທຳ ແລະ ສັດທາຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ເຊິ່ງມີກິ່ນຫອມອອນ ແລະ ອອນໂຍນ ທີ່ນຳມາເຊິ່ງຄວາມໂຊກເລື້ອຕະຫຼອດການ. ການມີສີຂາວຂອງດອກຂອງມັນ ແລະ ການຂາດເກສອນຕົວແມ່ ແລະ ຕົວຜູ້ ແມ່ນເປັນປະຈັກພະຍານເຖິງຄວາມບໍລິສຸດ ຂອງຄວາມຮັກທີ່ຍິ່ງໃຫຍ່ຂອງພວກເຂົາ.” ເຊິ່ງອັນນີ້ແມ່ນໄດ້ຮັບການຕີຄວາມໝາຍຄືນໃໝ່ຂອງຕຳນານ ໂດຍ ຟາມ ຊວນ ຈາຍ (*Pham Suan Ghiai*) ໂດຍເພີ່ມເຕີມວ່າ, “ພວກເຮົາສາມາດເຫັນດ້ວຍຕາເປົ່າ

ວ່າ ດອກຈຳປາແມ່ນບໍ່ມີທັງເກສອນຕົວແມ່ ແລະ ຕົວຜູ້.” ແທ້ຈິງແລ້ວ, ອົງປະກອບສຳລັບການສືບພັນແມ່ນບໍ່ສາມາດ ເຫັນໄດ້ ຍ້ອນວ່າພວກມັນຖືກເຊື່ອງໄວ້ຢ່າງດີຢູ່ພາຍໃນ ດອກໄມ້. ການຍັງຢືນນີ້ແມ່ນຍັງເຮັດຂຶ້ນເພື່ອບອກວ່າຕົ້ນ ຈຳປາສາມາດຫຼຸດຜ່ອນຄວາມກະຕືລືລົ້ນທາງເພດຂອງ ພະສົງ. ນັກກະວີເວົ້າວ່າ, “ມັນບໍ່ມີຄວາມຮັກທີ່ມີຄວາມ ສຸກ”. ຈຳປາ ແມ່ນຖືກເອີ້ນຊື່ວ່າ ລັ່ນທິມ ໃນປະເທດໄທ, ເຊິ່ງມີຄວາມໝາຍວ່າຄວາມໂສກເສົ້າ, ແລະ ຖືກຄັດເລືອກ ໃຫ້ເປັນຊື່ຂອງລະຄອນທາງໂທລະພາບທີ່ໂດ່ງດັງ. ຍ້ອນ ວ່າມັນມີຜົນຄືແນວນັ້ນ ເຈົ້າຍິງ ມະຫາຈັກກາຣີ ສີຣິນທອນ ຈຶ່ງໄດ້ແນະນຳ ໃຫ້ໃສ່ຊື່ໃໝ່ວ່າ ລີລາວະດີ. ແຕ່ວ່າມັນບໍ່ ໄດ້ປ່ຽນແປງຫຍັງຫຼາຍ ພາບລົບຂອງຕົ້ນໄມ້ແມ່ນຍັງຄົງຢູ່.

ເຊິ່ງມັນມີອິດທິພົນຕໍ່ເພື່ອນບ້ານປະເທດລາວ ແລະທັງສອງ ປະເທດນຳອີກ, ຈຳປາ ກາຍເປັນຕົ້ນໄມ້ຂອງຄວາມຮັກທີ່ ບໍ່ມີຄວາມສຸກ, ຮັກທີ່ຕ້ອງຫ້າມ, ຮັກທີ່ສິ້ນຫວັງ, ບໍ່ເປັນທີ່ ພໍໃຈ ແລະ ຄວາມຫຼົງໄຫຼໃນຕົນເອງ.

ຕົ້ນໄມ້ຂອງວັດ ແລະ ການຖວາຍໃຫ້ອັນນີ້ກໍ່ບໍ່ແມ່ນກໍລະນີ ສະເໝີໄປ. ພວກເຮົາມີຄຳອະທິບາຍພຽງໜ້ອຍດຽວກ່ຽວກັບ ການນຳໃຊ້ດອກໄມ້ນີ້ເປັນເຄື່ອງຖວາຍກ່ຽວກັບ ສາດສະໜາ ຂອງຄະຣາວາດ. ນັກເດີນທາງກຸ່ມທຳອິດເວົ້າ ວ່າໄດ້ຮັບ “ກະຕາທີ່ມີກິ່ນຫອມເຄີບເຄີ້ມ” ທີ່ເຕັມໄປດ້ວຍ ດອກຈຳປາ. ມີທຽນຕິດມາພ້ອມ, “ເຊິ່ງພວກມັນເປັນສັນຍາ ລັກແຫ່ງຄວາມເຄົາລົບນັບຖື ແລະ ການຕ້ອນຮັບທີ່ຈິງໃຈ ຢ່າງແທ້ຈິງ.” ເຊິ່ງມັນເປັນພາກສ່ວນໜຶ່ງຂອງການປະຕິບັດ ພິທີກຳທາງສາດສະໜາຂອງທ້ອງຖິ່ນ ພ້ອມກັບທູບ, ຄຳໝາກ ແລະ ເຫຼົ້າ. ຍິ່ງໄປກວ່ານັ້ນ, ພວກມັນເປັນສັນຍາ ລັກວັດຖຸຂອງສາດສະໜາພຸດ; ເຊິ່ງໄດ້ອະທິບາຍໄວ້ໂດຍ ອຳໄພ ດໍ (Amphay Dore) ເຊິ່ງລາວໄດ້ຂຽນໄວ້ວ່າ, “ດອກ ສະບາແດງ, ດອກໄມ້ແຫ່ງຈິດວິນຍານ, ເຊິ່ງໄດ້ຮວບຮວມ ເອົາເອກະລັກທາງດ້ານວັດທະນາທຳຕົ້ນໆຂອງລາວ, ເຊິ່ງ ມັນແຕກຕ່າງກັບດອກຈຳປາ, ເຊິ່ງເປັນດອກໄມ້ທີ່ໃຊ້ຖວາຍ ຢູ່ວັດວາອາຮາມ ທີ່ເປັນສັນຍາລັກຂອງແນວຄວາມຄິດຂອງ ຊາວພຸດ. ຈິດວິນຍານຂອງລາວຈະພົບໄດ້ບ່ອນໃດໜຶ່ງ ລະ ຫວ່າງສິ່ງຍອດຍິ່ງເຫຼົ່ານີ້, ກະຕຸ້ນຄວາມຮູ້ສຶກຄືກັນກັບວ່າ ແມ່ນສີແຫ່ງທຳອິດ, ໜ້າຖະນຸຖະໜອມ ແລະ ອອນໂຍນ ເຊິ່ງເປັນອັນຮອງລົງມາ.”

1 ດອກຈຳປາໃຊ້ຂັ້ນໄປວັດ; 2 ວັດພູຈຳປາສັກ

ອຳນາດ

ຮູບພາບຂອງຈຳປາແມ່ນຂ້ອນຂ້າງໄດ້ຮັບການວິວັດທະນາການ ໃນຊວງໄລຍະສອງສາມທົດສະວັດທີ່ຜ່ານມາ. ເຊິ່ງກອນໜ້ານີ້, ດອກໄມ້ແມ່ນເປັນຕົວແທນທີ່ດີໃຫ້ແກ່ສາດສະໜາ ແລະ ພິທີກຳຕ່າງໆຂອງຄະຣາວາດ. ພວກແມ່ຍິງຮ້ອຍພວກມັນດ້ວຍໄມ້ໄຜ່ເພື່ອປະດັບປະດາ ພາບາສີ. ມັນໄດ້ຖືກປູກຢູ່ເດີນວັດ ແລະ ສະຖານທີ່ສາທາລະນະຕ່າງໆ. ທ່ານຈະພົບເຫັນກິ່ງກຳສີເທົາດຳທີ່ມີຕຸ່ມມີຕາຂອງຕົ້ນໄມ້ທີ່ມີອາຍຸຢູ່ຕາມທ້ອງຖະໜົນ ແລະ ຕາມບໍລິເວນບ່ອນສັກສິດຕ່າງໆ. ແຕ່ວ່າຕົ້ນໄມ້ໃໝ່ແມ່ນຂ້ອນຂ້າງຫາໄດ້ຍາກໃນວັດ ແລະ ພວກເຮົາບໍ່ຄ່ອຍເຫັນດອກຈຳປາຢູ່ເທິງຖາດບາສີ ແລະ ແມ່ນ

ຕົ້ນຈຳປາທີ່ອາຍຸຫຼາຍປີໃນວັດພູຈຳປາສັກ ແລະ ດອກຈຳປາຢູ່ມືທຸ່ນ

ແຕ່ໜ້ອຍຫຼາຍໃນການຖວາຍຢູ່ຕາມສານເຈົ້າຕ່າງໆ. ບາງທີ່ຄວາມເຊື່ອຕ່າງໆກ່ຽວກັບໂຊກລາງຂອງຄົນໄທທີ່ໄດ້ຮັບຈາກມະໂນພາບ ຂອງຕຳນານບູຮານຕ່າງໆ. ໃນການພັນລະນາກ່ຽວກັບເລື່ອງ ຈຳປາສີຕົ້ນ, ເຊິ່ງເປັນຕົ້ນໄມ້ທີ່ໄດ້ໃຫ້ຊີວິດໃໝ່ກັບເຈົ້າຍິງສີຄົນເຊິ່ງເຂົາເຈົ້າຖືກຂ້າໂດຍແມ່ລຽງໃຈມານ.

ພວກມັນມີຄວາມເປັນອຳມະຕະ, ບໍ່ສາມາດຖອນຮາກຖອນໂຄນໄດ້, ແລະ ຍັງສາມາດຢັ້ງຢືນເທິງນ້ຳໄດ້ອີກ. ມັນແມ່ນສົມດີ ນີ້ເອງ, ເປັນຄົນລາວໄວໜຸ່ມ ເຊິ່ງລາວໄດ້ໄຂບົດສະໜາກ່ຽວກັບຕົ້ນຈຳປາໃຫ້ຂ້າພະເຈົ້າ. ລາວບອກກັບຂ້າພະເຈົ້າກ່ຽວກັບເລື່ອງກອນໜ້ານີ້ ແລະ ສິ່ງທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບເຂົາຫຼັງຈາກນັ້ນ. ລາວໄດ້ເວົ້າເຖິງຈຳປາ ແລະ ພໍ່ຂອງລາວໄດ້ປູກໄວ້ຈຳນວນໜຶ່ງ ເຊິ່ງມັນຂັດກັບຄຳແນະນຳຂອງເພື່ອນບ້ານ ແລະ ຫຼັງຈາກນັ້ນອາຍຸຂອງລາວໄດ້ຖືກຂ້າ, ດັ່ງນັ້ນພໍ່ຂອງລາວຈຶ່ງຕັດມັນ ແລະ ໂຍນຖິ້ມໄປ. ສົມດີຄິດວ່າ ຄົນທີ່ບໍ່ມີອຳນາດ ຫຼື ມີສິດ, ຄືກັນກັບເຈົ້າກັບຂ້ອຍ, ແມ່ນບໍ່ຄວນປູກຕົ້ນຈຳປາ. ມີພຽງຜູ້ທີ່ມີ ອຳນາດ ຫຼື ມີສິດເທົ່ານັ້ນ, ເຊັ່ນ ພະສົງ ຢູ່ໃນວັດ ຫຼື ວ່າເຈົ້າຊີວິດຢູ່ໃນວັງຈຶ່ງສາມາດປູກພວກມັນໄດ້.

ຄວາມຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບຈຳປານີ້ ແມ່ນຄືກັນໝົດຢູ່ໃນທີ່ວ່າອາຊີຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້. ຜູ້ຄົນພະຍາຍາມທີ່ຈະເຊື່ອຊ່ອນຕົ້ນໄມ້ເອົາໄວ້ ແຕ່ວ່າມັນຍັງຄົງຢູ່ “ການມີຢູ່, ແຮງພັກດັນທີ່ມີມາແຕ່ເດີມ.” ມີນັກກະວີຊື່ ພິຣີ ງິນ (Pierre Nginn) ເວົ້າກ່ຽວກັບມັນ ຢູ່ໃນ ‘ຈຳປາ, ດອກໄມ້ເມືອງລາວ’ ແຕ່ວ່າລາວຮູ້ດີວ່າມັນບໍ່ມີຄຳຕອບຢູ່ໃນຄຳຖາມຂອງລາວ.

ໂອດອກໄມ້, ເຈົ້າເປັນຂອງຂ້ວນທີ່ມີຄ່າ, ເປັນສັນຍາລັກແຫ່ງການເພິ່ງພາ, ເຈົ້າເປັນສິ່ງແຫ່ງຄວາມຮັກຕໍ່ຍິງສາວ, ໃຫ້ທ່ວນໄປໂກ; ເຈົ້າຍັງກໍຍັງຢູ່ໃນບົດກະວີ, ເຈົ້າເປັນເຄື່ອງຖວາຍໃຫ້ແກ່ວັດ, ເຈົ້າເກີດ ແລະ ຕາຍ ຢູ່ທຸກມື້, ມັນດົນປານໃດແລ້ວທີ່ເຈົ້າຄອບຄອງໂລກໜ່ວຍນີ້ ?

ຖົ່ວດອກໝາກຂາມ - *Aeschynomene indica*, Fabaceae

ຖົ່ວສາມໃບ - *Desmodium styracifolium*, Fabaceae

ຖິ້ວອກມ່ວງ - *Macroptilium lathyroides*, Fabaceae

ຖົ່ວເກັດຫອຍ - *Phyllodium vestitum*, Fabaceae

រឿងពាំឆ្មៃ - *Mucuna hirtipetala*, Fabaceae

ຖົ່ວແຄເຫຼືອງ - *Cassia hirsuta*, Fabaceae

រុំឆ្មារព័ទ្ធជាម្រក - *Flemingia* sp., Fabaceae

ຖົ່ວກຸຫລາບ - *Canavalia gladiata*, Fabaceae

ព្រីវ៉ាន់ឌ័រ ប៉ា - *Clitoria mariana*, Fabaceae

ເວທີຫຼວງພະບາງ

ເວທີຫຼວງພະບາງ ແມ່ນຫ້ອງວາງສິນລະປະທີ່ມີຄວາມຫຼາກຫຼາຍໂດຍບໍ່ຫວັງກຳໄລສຳລັບການຜະລິດເຄື່ອງວາງສະແດງທາງສິນລະປະ. ອາຄານກອບປະມີສາມຊັ້ນ, ຊັ້ນດາດຟ້າຈະພາທ່ານໄດ້ພົບກັບຫົວຫັດທີ່ສວຍງາມ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນຫົວຫັດຕົວເມືອງຫຼວງພະບາງ ແລະ ເວທີຫຼວງພະບາງຈະເປັນເຈົ້າພາບໃນການວາງສະແດງສິນລະປະຫຼາຍໆຄັ້ງຕໍ່ປີ ແລະ ຍັງໄດ້ຮ່ວມມືກັບສະຖາບັນທາງວັດທະນະທຳອື່ນໆໃນແຂວງຫຼວງພະບາງ ແລະ ບ່ອນອື່ນໆ, ເຂົ້າຮ່ວມເຫດການໃນໂຄງການ.

ເວທີຫຼວງພະບາງ ແມ່ນການລິເລີ່ມຂອງ Jean-Pierre Dovat ແລະ Rik Gadella.

ເວທີສິລະປະຫຼວງພະບາງ

ຖະໜົນ ກິດສະລາດ 6 (ກົງກັນຂ້າມກັບຕະຫຼາດດາຣາ)

ຫຼວງພະບາງ, ສປປລາວ

ໂທ: + 856 71 21309

ເວບໄຊດ໌: www.projectspace-luangprabang.com

ບຸນມະໂຫລານຮູບເງົາ
ຫຼວງພະບາງ
7-11 ທັນວາ 2013

LUANG PRABANG
FILM FESTIVAL
7-11 December 2013

ສະເຫຼີມສະຫຼອງ ຮູບເງົາຂອງຊົງເຂດ ພາກພື້ນອາຊີຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້
CELEBRATING SOUTHEAST ASIAN CINEMA

www.lpfilmfest.org

ART STAGE SINGAPORE 16-19 JAN '14

Project Space • Luang Prabang
is proud to announce it's participation in
Art Stage Singapore

WE ARE ASIA.

16-19 JANUARY 2014
MARINA BAY SANDS
40,500 VISITORS, 600 ARTISTS, 130 GALLERIES, 10 CURATED SALES EXHIBITIONS
For more information, visit: www.artstagesingapore.com